



LOGORITMIKA MASHG‘ULOTLARINING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR SALOMATLIGIGA TA’SIRI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich¹,

Nazarmatova Dilshoda Umarali qizi²,

Ikramova Muyassar Marat qizi²

¹Professor, Toshkent amaliy fanlar universiteti

²assistent, Toshkent amaliy fanlar universiteti

³Talaba, Toshkent amaliy fanlar universiteti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida logoritmika mashg‘ulotlarining maktabgacha yoshdagi bolalar salomatligiga ta’siri ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilingan. Bugungi kunda Respublikamizda bolalarni jismonan sog‘lom, ma’nan barkamol va har tomonlama rivojlangan etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, jumladan logoritmika mashg‘ulotlarini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Maqolada logoritmika mashg‘ulotlarining nutq, musiqa va harakat uyg‘unligiga asoslangan metod sifatida bolalarning jismoniy, nutqiy va psixologik rivojlanishiga ijobiy ta’siri yoritilgan. Tadqiqot davomida logoritmik mashqlar bolalarda nafas olish faoliyati, harakat koordinatsiyasi, ritmni his qilish, chaqqonlik, muvozanatni saqlash va jismoniy faollikni rivojlantirishdagi samaradorligi tahlil qilindi. Shuningdek, ushbu mashg‘ulotlarning bolalarda diqqatni jamlash, emotsional holatni yaxshilash va ijtimoiy moslashuvni shakllantirishdagi ahamiyati ham o‘rganildi. O‘zbekiston Respublikasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonuni, “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi hamda maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish konsepsiyalarida bolalarning sog‘lom rivojlanishini



ta'minlashga alohida e'tibor qaratilgan. Shu asosda logoritmika mashg'ulotlarini maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatiga joriy etish bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish va jismoniy faollikni oshirishning samarali vositasi ekanligi asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari logoritmika mashg'ulotlaridan muntazam foydalanish bolalarning salomatligini mustahkamlash, jismoniy rivojlanishini yaxshilash hamda nutq va harakat faoliyatini uyg'un rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida logoritmika mashg'ulotlarini keng qo'llash sog'lom va barkamol avlodni tarbiyalashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, logoritmika, maktabgacha ta'lim, bolalar salomatligi, jismoniy rivojlanish, nutq rivojlanishi, sog'lom turmush tarzi, harakat koordinatsiyasi, pedagogik texnologiyalar, musiqa va harakat uyg'unligi.

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekistonda yosh avlodni har tomonlama sog'lom, jismonan chiniqqan, ma'naviy barkamol etib tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning jismoniy va psixologik salomatligini mustahkamlash, ularning nutqiy va harakat faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni, "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi hamda maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida bolalarni sog'lom va barkamol etib tarbiyalash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilangan. Maktabgacha yosh davri bolaning jismoniy, nutqiy va psixologik rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bolaning harakat faolligi, nutqi, eshitish qobiliyati hamda ritmni his qilish ko'nikmalari jadal shakllanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida mashg'ulotlarni tashkil etish katta ahamiyatga ega. Ana shunday samarali metodlardan biri logoritmika mashg'ulotlari hisoblanadi. Logoritmika — bu musiqa, harakat va nutq uyg'unligiga asoslangan



pedagogik metod bo‘lib, u bolalarning jismoniy va nutqiy rivojlanishini birgalikda shakllantirishga xizmat qiladi. Logoritmik mashg‘ulotlar davomida bolalar turli ritmik harakatlar, musiqa jo‘rligida bajariladigan mashqlar hamda nutq faoliyatini rivojlantiruvchi topshiriqlarni bajaradi. Bu esa bolalarda nafas olish faoliyatini yaxshilash, harakat koordinatsiyasini rivojlantirish, chaqqonlik va muvozanatni shakllantirish bilan bir qatorda, nutq ravonligi va emotsional holatning yaxshilanishiga ham yordam beradi.

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlarida logoritmika mashg‘ulotlarini tashkil etish bolalarda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish, jismoniy faollikni oshirish va ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Ayniqsa, musiqa va harakat uyg‘unligidagi mashqlar bolalarda qiziqish uyg‘otadi, mashg‘ulotlarga faol ishtirok etishga undaydi hamda ularda ijobiy kayfiyatni shakllantiradi. Shu bilan birga, logoritmika mashg‘ulotlari bolalarning ijtimoiy moslashuvi, tengdoshlari bilan erkin muloqot qilishi va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda ham samarali ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi maktabgacha ta’lim tashkilotlarida logoritmika mashg‘ulotlarining bolalar salomatligiga ta’sirini o‘rganish, ularning jismoniy va nutqiy rivojlanishdagi ahamiyatini tahlil qilish hamda logoritmik mashg‘ulotlarni samarali tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

TADQIQOT USULLARI

Mazkur tadqiqot ishida O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlarida logoritmika mashg‘ulotlarining bolalar salomatligiga ta’sirini o‘rganish maqsadida bir qator ilmiy-pedagogik tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy, amaliy va tahliliy metodlar asosida ma’lumotlar yig‘ildi va umumlashtirildi. Tadqiqotning nazariy usullari sifatida maktabgacha ta’lim, bolalar jismoniy rivojlanishi, logoritmika va sog‘lomlashtirish texnologiyalariga oid ilmiy adabiyotlar, pedagogik va psixologik manbalar, O‘zbekiston Respublikasining ta’limga oid qonunlari, davlat dasturlari hamda normativ-huquqiy hujjatlar

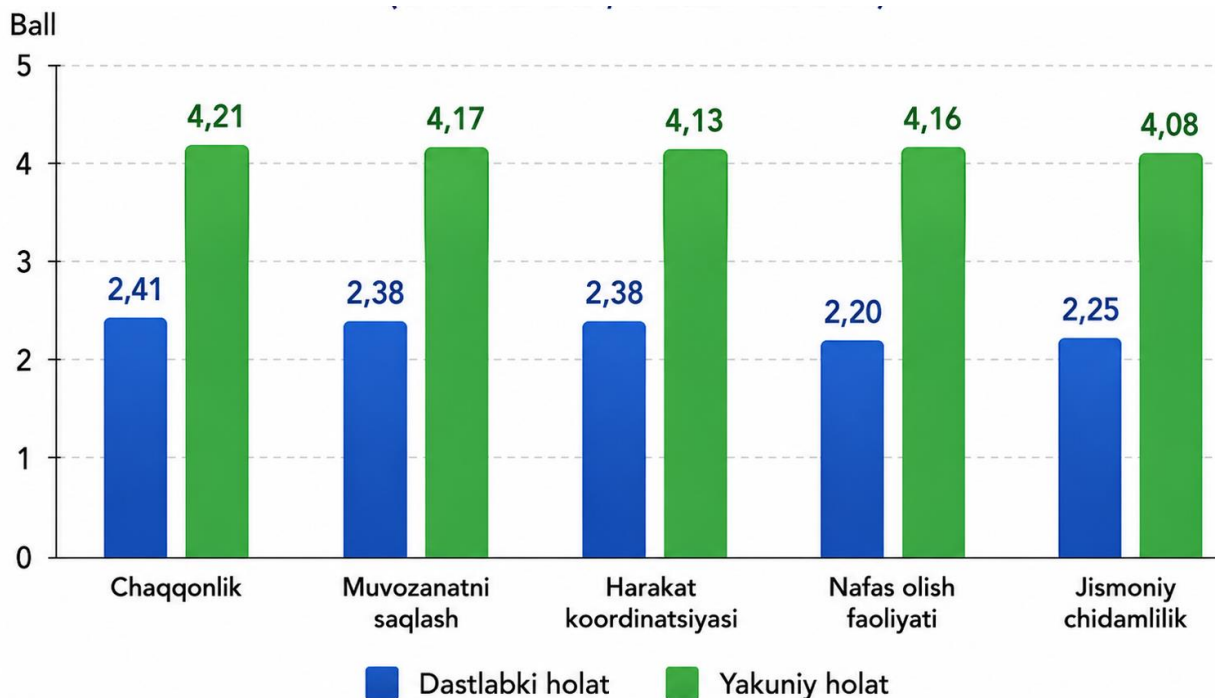


o'rganildi va tahlil qilindi. Xususan, "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonun, "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi va maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga oid me'yoriy hujjatlar asosida ilmiy xulosalar chiqarildi. Amaliy tadqiqot usullaridan pedagogik kuzatuv, suhbat, taqqoslash va monitoring metodlari qo'llanildi. Pedagogik kuzatuv orqali logoritmika mashg'ulotlarining bolalar salomatligi, jismoniy faolligi va nutq rivojlanishiga ta'siri o'rganildi. Mashg'ulotlar davomida bolalarning harakat koordinatsiyasi, ritmni his qilish qobiliyati, nafas olish faoliyati va emotsional holatidagi o'zgarishlar kuzatildi.

Tadqiqot davomida logoritmika mashg'ulotlari oldidan va undan keyingi natijalarni aniqlash maqsadida qiyosiy tahlil usuli qo'llanildi. Bolalarning jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlari, faol harakat qilish darajasi hamda mashg'ulotlarga qiziqishi o'zaro taqqoslandi. Shuningdek, tarbiyachilar va musiqa rahbarlari bilan suhbat o'tkazilib, logoritmika mashg'ulotlarini tashkil etishning samarali usullari haqida fikrlar o'rganildi. Tadqiqot natijalarini qayta ishlash va umumlashtirishda statistik tahlil usullaridan ham foydalanildi. Olingan ma'lumotlar diagramma va grafiklar asosida tahlil qilinib, bolalarning jismoniy va nutqiy rivojlanishidagi o'zgarishlar foiz ko'rsatkichlari orqali baholandi. O'tkazilgan tadqiqot natijalari logoritmika mashg'ulotlaridan muntazam foydalanish bolalarning salomatligini mustahkamlash, jismoniy faolligini oshirish, nutq va harakat uyg'unligini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatdi.

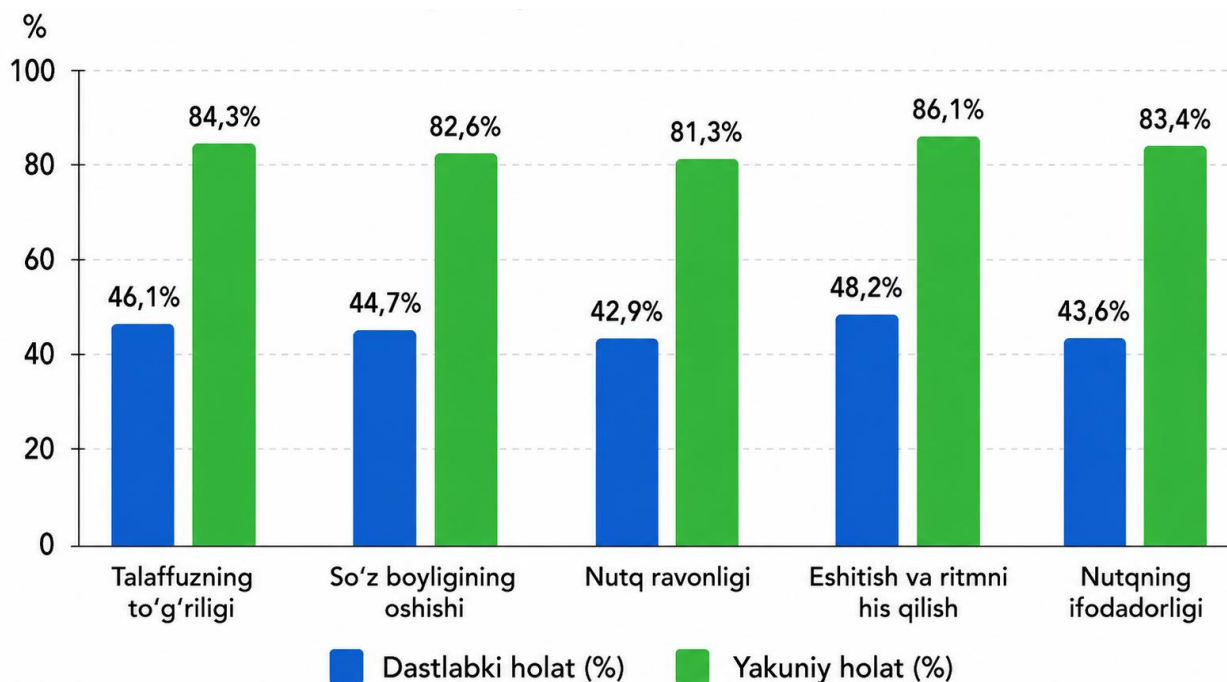
NATIJAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot davomida O'zbekiston maktabgacha ta'lim tashkilotlarida logoritmika mashg'ulotlarining bolalar salomatligiga ta'siri o'rganildi hamda olingan natijalar tahlil qilindi. Kuzatuvlar natijasida logoritmika mashg'ulotlari bolalarning jismoniy faolligini oshirish, nutq va harakat uyg'unligini rivojlantirish hamda emotsional holatini yaxshilashda samarali vosita ekanligi aniqlandi.



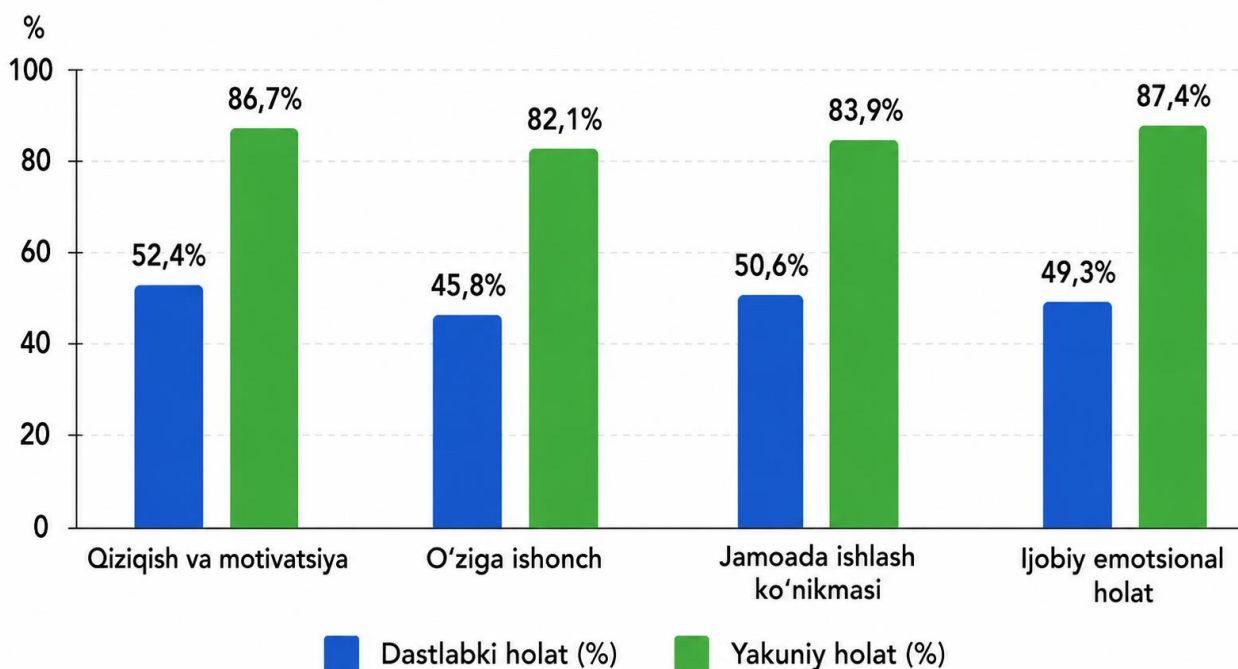
1-rasm. Jismoniy ko'rsatkichlar dinamikasi (o'rtacha ball, 5 ballik tizimda)

Ushbu diagrammada logoritmika mashg'ulotlari natijasida bolalarning jismoniy ko'rsatkichlari dinamikasi aks ettirilgan. Tadqiqot davomida bolalarning chaqqonlik, muvozanatni saqlash, harakat koordinatsiyasi, nafas olish faoliyati va jismoniy chidamlilik darajalari 5 ballik tizim asosida baholandi. Natijalarga ko'ra, barcha jismoniy ko'rsatkichlarda sezilarli ijobiy o'sish kuzatildi. Xususan, chaqqonlik ko'rsatkichi 2,41 balldan 4,21 ballgacha, muvozanatni saqlash darajasi 2,38 balldan 4,17 ballgacha oshgan. Shuningdek, harakat koordinatsiyasi, nafas olish faoliyati va jismoniy chidamlilik ko'rsatkichlarida ham yuqori o'sish qayd etilgan. Olingan natijalar logoritmika mashg'ulotlari bolalarning jismoniy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ayniqsa, musiqa va harakat uyg'unligida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda jismoniy faollikni oshirish, koordinatsiyani yaxshilash va sog'lom rivojlanishni ta'minlashda samarali vosita ekanligi aniqlandi.



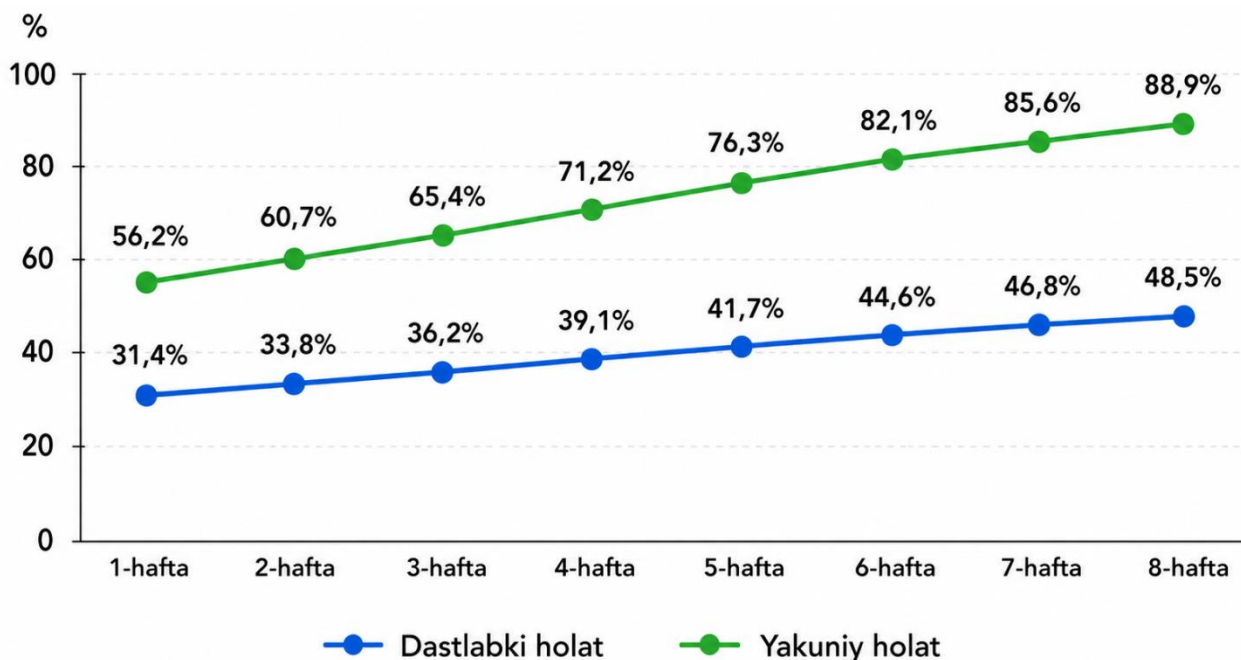
2-rasm. Nutq rivojlanishi ko'rsatkichlari (%)

Ushbu diagrammada logoritmika mashg'ulotlari natijasida bolalarning nutq rivojlanishi ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar foizlarda aks ettirilgan. Tadqiqot davomida talaffuzning to'g'riligi, so'z boyligining oshishi, nutq ravonligi, eshitish va ritmni his qilish hamda nutqning ifodalorligi darajalari o'rganildi. Natijalarga ko'ra, barcha nutq rivojlanishi ko'rsatkichlarida sezilarli ijobiy o'sish kuzatildi. Xususan, talaffuzning to'g'riligi 46,1 foizdan 84,3 foizga, eshitish va ritmni his qilish ko'rsatkichi esa 48,2 foizdan 86,1 foizga oshgan. Shuningdek, so'z boyligining oshishi, nutq ravonligi va nutqning ifodalorligi ko'rsatkichlarida ham yuqori natijalar qayd etilgan. Olingan natijalar logoritmika mashg'ulotlari bolalarning nutq faoliyatini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatadi. Ayniqsa, musiqa va ritm asosidagi mashqlar bolalarda to'g'ri talaffuzni shakllantirish, nutq ravonligini oshirish hamda eshitish qobiliyatini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.



3-rasm. Emotsional holat va ijtimoiy moslashuv dinamikasi (%)

Ushbu diagrammada logoritmika mashg'ulotlari natijasida bolalarning emotsional holati va ijtimoiy moslashuv ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlar foizlarda aks ettirilgan. Tadqiqot davomida bolalarning qiziqish va motivatsiyasi, o'ziga ishonchi, jamoada ishlash ko'nikmasi hamda ijobiy emotsional holati o'rganildi va dastlabki hamda yakuniy natijalar taqqoslandi. Natijalarga ko'ra, barcha ko'rsatkichlarda sezilarli ijobiy o'sish kuzatildi. Xususan, qiziqish va motivatsiya darajasi 52,4 foizdan 86,7 foizga, ijobiy emotsional holat esa 49,3 foizdan 87,4 foizga oshgan. Shuningdek, o'ziga ishonch va jamoada ishlash ko'nikmalarida ham yuqori natijalar qayd etilgan. Olingan natijalar logoritmika mashg'ulotlari bolalarning psixologik holati va ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ayniqsa, musiqa va harakat uyg'unligidagi mashg'ulotlar bolalarda o'ziga ishonchni mustahkamlash, tengdoshlari bilan erkin muloqot qilish hamda jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali vosita ekanligi aniqlandi.



4-rasm. Jismoniy faollik darajasining o'zgarishi (%)

Ushbu diagrammada logoritmika mashg'ulotlari davomida bolalarning jismoniy faollik darajasidagi o'zgarishlar haftalar kesimida foiz ko'rsatkichlarida aks ettirilgan. Tadqiqot davomida dastlabki va yakuniy holatlar taqqoslanib, bolalarning jismoniy faolligi muntazam ravishda oshib borgani kuzatildi. Natijalarga ko'ra, dastlabki holatda jismoniy faollik darajasi 31,4 foizni tashkil etgan bo'lsa, 8-haftaga kelib ushbu ko'rsatkich 48,5 foizga yetgan. Yakuniy holatda esa jismoniy faollik 56,2 foizdan 88,9 foizgacha oshgani qayd etildi. Bu esa logoritmika mashg'ulotlarining bolalar jismoniy rivojlanishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatganini tasdiqlaydi.

Diagramma natijalari shuni ko'rsatadiki, musiqa va harakat uyg'unligida tashkil etilgan logoritmika mashg'ulotlari bolalarda jismoniy faollikni oshirish, organizmni chiniqtirish hamda sog'lom turmush tarzini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ayniqsa, mashg'ulotlarning muntazam tashkil etilishi bolalarning harakatga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularning faol ishtirokini ta'minlagan.



Tadqiqot jarayonida logoritmika mashg'ulotlarida muntazam qatnashgan bolalarda harakat koordinatsiyasi, ritmni his qilish va muvozanatni saqlash ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlangani kuzatildi. Ayniqsa, musiqa jo'rligida bajarilgan ritmik mashqlar bolalarning nafas olish faoliyatini yaxshilab, ularning jismoniy faolligini oshirishga yordam berdi. Mashg'ulotlar davomida bolalarning faol ishtiroki va mashqlarga bo'lgan qiziqishi ortgani qayd etildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, logoritmika mashg'ulotlari bolalarning nutq rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mashg'ulotlar davomida talaffuz mashqlari, ritmik she'rlar va musiqa bilan uyg'unlashtirilgan topshiriqlar bolalarda so'zlarni to'g'ri talaffuz qilish, nutq ravonligini oshirish va eshitish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qildi. Shu bilan birga, bolalarning diqqatni jamlash qobiliyati va eslab qolish darajasida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatildi.

Muhokama jarayonida logoritmika mashg'ulotlarini tashkil etishda musiqa rahbari va tarbiyachining hamkorligi muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Mashg'ulotlarning bolalar yoshiga mos ravishda tashkil etilishi ularning jismoniy va psixologik rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatdi. Ayniqsa, milliy kuy va qo'shiqlar asosida tashkil etilgan logoritmik mashg'ulotlar bolalarda milliy qadriyatlarga hurmat, estetik did va ijobiy emotsional holatni shakllantirishga yordam berdi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, logoritmika mashg'ulotlari bolalarning emotsional holatini yaxshilashda ham muhim vosita hisoblanadi. Mashg'ulotlardan so'ng bolalarda quvonch, faollik, o'ziga bo'lgan ishonch va jamoada erkin harakat qilish ko'nikmalari shakllandi. Shu bilan birga, uyatchan va passiv bolalarning mashg'ulotlarga faol jalb qilinishi ularning ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqot davomida olingan natijalar logoritmika mashg'ulotlarini maktabgacha ta'lim tashkilotlarida muntazam tashkil etish bolalarning sog'lom rivojlanishi, jismoniy tayyorgarligi va nutq faoliyatini rivojlantirishda samarali pedagogik texnologiya ekanligini tasdiqladi. Shu sababli logoritmika



mashg'ulotlarini maktabgacha ta'lim tizimiga keng joriy etish va ularni zamonaviy metodlar asosida tashkil etish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot natijalari logoritmika mashg'ulotlari maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy, nutqiy va psixologik rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Tadqiqot davomida bolalarda chaqqonlik, muvozanatni saqlash, harakat koordinatsiyasi va jismoniy faollik darajasining sezilarli oshgani kuzatildi. Shuningdek, logoritmika mashg'ulotlari bolalarning nutq rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatib, talaffuzning to'g'riligi, nutq ravonligi, so'z boyligi va ritmni his qilish ko'nikmalarining yaxshilanishiga yordam berdi. Musiqa va harakat uyg'unligidagi mashqlar bolalarda mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqish va faol ishtirokni kuchaytirdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bolalarning emotsional holati va ijtimoiy moslashuvida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatildi. Ayniqsa, o'ziga ishonch, jamoada ishlash ko'nikmasi va ijobiy kayfiyat darajasi oshgani aniqlandi.

Xulosa qilib aytganda, logoritmika mashg'ulotlari O'zbekiston maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalar salomatligini mustahkamlash, ularning jismoniy va nutqiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda sog'lom va barkamol avlodni tarbiyalashda muhim pedagogik vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to'g'risida"gi Qarori. – Toshkent, 2019.
4. "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. – Toshkent: Maktabgacha ta'lim vazirligi, 2022.



5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti” to‘g‘risidagi qarori. – Toshkent, 2020.
6. Xasanboyeva O.U. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
7. Qodirova F.R. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
8. Usmonxo‘jayeva M., Xo‘jayev F. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2017.
9. Babayeva D.R. Bolalar jismoniy tarbiyasi metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
10. Nishonova Z.T. Bolalar psixologiyasi va pedagogikasi. – Toshkent, 2019.
11. Abdullayeva Sh.A. Maktabgacha ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
12. Vygotskiy L.S. Bola psixologiyasi va rivojlanishi. – Moskva: Pedagogika, 2016.
13. Arkin E.A. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi. – Moskva, 2015.
14. Amosov N.M. Sog‘lom turmush tarzi va jismoniy faollik. – Moskva, 2014.
15. Rasulov A.A. Logoritmika mashg‘ulotlari va bolalar rivojlanishi. – Toshkent, 2021.
16. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
17. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi materiallari. – Toshkent, 2023.
18. Internet manbalari:
 - [Ziyonet axborot-ta’lim portali](#)
 - [Lex.uz – Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi](#)
 - [Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi rasmiy sayti](#)